

Sygn. akt II PK 237/18

POSTANOWIENIE

Dnia 21 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa Gminnej Spółdzielni "S."
z siedzibą w N.
przeciwko J. M.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 stycznia 2020 r.,
skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w G.
z dnia 8 czerwca 2018 r., sygn. akt VII Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek strony powodowej o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. wyrokiem z dnia 8 czerwca 2018 r. oddalił apelację pozwanego J. M. od wyroku Sądu Rejonowego w M. z dnia 9 stycznia 2018 r. zasądzającego od pozwanego na rzecz strony powodowej Gminnej Spółdzielni „S.” z siedzibą w N. kwotę 24.501,91 zł wraz z odsetkami, oddalającego powództwo w pozostałej części oraz orzekającego o kosztach procesu.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że pozwanemu jako prezesowi zarządu nie przysługiwało prawo do nagrody jubileuszowej za 50 lat pracy w wysokości 450% wynagrodzenia, ponieważ nie ma podstaw do przyjęcia, aby do okresu stażu

pracy zaliczyć okres nauki w Technikum Ekonomicznym w T.. Sąd Okręgowy podniósł ponadto, że brak jest dowodów pozwalających na uznanie, iż prawo do nagrody jubileuszowej za 50 lat pracy zostało włączone do treści umowy o pracę łączącej strony, a regulamin wynagradzania nie może określać warunków wynagradzania osób zarządzających zakładem pracy (art. 77² § 5 k.p. w związku z art. 128 § 2 pkt 2 k.p.). Oznacza to, że pozwany wyrządził powodowej Spółdzielni szkodę bezprawnie nakazując swoim podwładnym wypłatę mu nagrody jubileuszowej za 50 lat pracy. Pozwany działał umyślnie bowiem obejmował zamiarem bezpośrednim powstanie szkody (art. 122 k.p.).

Pozwany zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego skargą kasacyjną, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz uchylenie w zaskarżonej części apelacją wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi.

Skargę kasacyjną oparto na obu podstawach z art. 398³ § 1 i 2 k.p.c., zarzucając naruszenie: 1) art. 386 § 4 k.p.c., art. 387 § 1 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 6 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez nieuchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i nieprzekazanie sprawy do ponownego rozpoznania z uwagi na konieczność rozpoznania istoty sprawy, a mianowicie wskazania jaka czynność pozwanego wykonywana w ramach obowiązków pracowniczych została oceniona jako bezprawna w rozumieniu art. 122 k.p. i przeprowadzenia w tym zakresie postępowania dowodowego, a ponadto nie odniesienie się przez Sąd Okręgowy do wszystkich zarzutów apelacyjnych i brak należytego umotywowania poczynionych, odmiennych od Sądu pierwszej instancji, ustaleń faktycznych w zakresie bezprawności zachowania pracownika, co miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia bowiem skutkowało zastosowaniem art. 122 k.p. do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego oraz uniemożliwia kontrolę kasacyjną zaskarżonego orzeczenia; 2) art. 122 k.p., art. 6 k.c. w związku z art. 300 k.p. „bowiem ustalanie, wypłata i zatwierdzenie przelewu nagrody jubileuszowej bezspornie w oparciu o ustalony w sprawie materiał dowodowy nie mieściło się, ani też nie były czynnościami wykonywanymi (w tym w ramach obowiązków pracowniczych)” przez pozwanego, lecz przez pracowników kadr, a ponadto przez błędne zastosowanie tych przepisów mimo niewykazania, że

wypłata nagrody jubileuszowej w listopadzie 2014 r. była świadczeniem nienależnym, a pozwany świadomie (umyślnie z zamiarem bezpośrednim) wyrządził pracodawcy szkodę, mimo że nie ustalono, by pozwany swą umyślnością obejmował fakt „nieprzysługiwalności” roszczenia o wypłatę nagrody jubileuszowej.

Zdaniem skarżącego, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, sprowadzające się do następujących pytań:

a) „czy w przypadku otrzymania przez pracownika pełniącego funkcję kierowniczą (zarządczą) świadczenia nienależnego, mającego swe źródło w stosunku pracy, pracownik ten ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą względem pracodawcy na podstawie działu V rozdział I Kodeksu Pracy, w tym na podstawie art. 122 k.p., mimo tego, że wypłata czy też ustalenie prawa do tegoż świadczenia nie mieściło się w zakresie obowiązków służbowych tegoż pracownika na podstawie stosunku pracy, a pracownik ten nie podejmował też jakichkolwiek innych czynności skutkujących wypłatą tego świadczenia, w tym na etapie ustalenia prawa do tego świadczenia i weryfikacji”?

b) czy zasięgnięcie przez pracownika pełniącego funkcję kierowniczą (zarządczą) opinii specjalisty z danej dziedziny skutkuje brakiem możliwości przypisania pracownikowi winy w wyrządzeniu pracodawcy szkody, w tym zwłaszcza umyślnej z zamiarem bezpośrednim?

Skarga kasacyjna jest także oczywiście uzasadniona ze względu na naruszenie art. 122 k.p., polegające na tym, że jego zastosowanie możliwe jest jedynie wówczas, gdy dowiedziono, że pracownik obejmował umyślnością fakt nieprzysługiwalności roszczenia o wypłatę nagrody jubileuszowej (dokonał wypłaty wiedząc, że nagroda mu nie przysługuje), podczas gdy okoliczność ta nie była przedmiotem jakiegokolwiek dowodu ani nie została ustalona w postępowaniu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowa Spółdzielnia wniosła o oddalenie skargi oraz zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., V CSK 143/16, LEX nr 2135552; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457; z dnia 1 grudnia 2015 r., I PK 71/15, LEX nr 2021944).

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie tych przesłanek.

Powołując się na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. skarżący powinien mieć na uwadze, że wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02,

Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Ponadto przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Nie każde więc orzeczenie, nawet błędnie wydane, zasługuje na kontrolę w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 18 marca 2004 r., I PK 620/03, LEX nr 513011; z dnia 8 lipca 2004 r., II PK 71/04, LEX nr 375715 i z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). W przypadku gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest występujące w sprawie zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), nie zachodzi ona, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, brak nadto okoliczności

uzasadniających zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Kierując się rozważaniami dokonanymi powyżej należy stwierdzić, że żadne ze sformułowanych przez skarżącego „zagadnień prawnych” nie spełnia kryteriów wymaganych do ich zakwalifikowania jako zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., będącego jedną z ustawowych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Przedstawione w obu zagadnieniach kwestie zostały bowiem sformułowane w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a skarżący nie odnosi ich do żadnego konkretnego przepisu, ograniczając się do samego postawienia pytań. Podniesione kwestie nie są również doniosłe z punktu widzenia interesu publicznego, w żaden sposób nie przyczyniają się bowiem do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego, lecz koncentrują się na próbach przeforsowania przez skarżącego konkretnego rozstrzygnięcia jego indywidualnej sprawy. Ponadto nie może zniknąć z pola widzenia, że Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 24 czerwca 1976 r., V PZP 2/76 (OSNCP 1976 nr 12, poz. 260; OSPiKA 1978 nr 7-8, poz. 130 z glosą M. Gersdorfa; Przegląd orzecznictwa z zakresu prawa spółdzielczego za 1976 r., s. 47 z komentarzem J. Pietrzykowskiego), przyjął, że pracownik spółdzielni będący członkiem jej zarządu odpowiada za szkodę wyrządzoną tej spółdzielni wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków pracowniczych, stanowiącego jednocześnie uchybienie obowiązkom członka zarządu, według zasad odpowiedzialności materialnej pracowników (dział V Kodeksu pracy). W wyroku z dnia 19 października 2007 r., II PK 74/07 (OSNP 2008 nr 23-24, poz. 349), Sąd Najwyższy zaprezentował pogląd, że pracownik wykonujący swoje obowiązki pracownicze i równocześnie podejmujący czynności w imieniu i na rzecz pracodawcy jako osoba zarządzająca (art. 3¹ § 1 k.p.), który przyznaje sobie a następnie pobiera nienależne świadczenie ze stosunku pracy, ponosi odpowiedzialność na podstawie przepisów działu V Kodeksu pracy.

Nie ma również podstaw do uznania, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z powodu naruszenia art. 122 k.p. W świetle utrwalonego orzecznictwa przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa

materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, LEX nr 2375942; z dnia 2 marca 2012 r., III PK 73/11, LEX nr 1215153; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531 i orzeczenia tam powołane). Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane. O ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774; z dnia 15 maja 2018 r., II CSK 2/2018, LEX nr 2497594). Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578). Oczywiście naruszenie prawa powinno być zatem rozumiane jako widoczna natychmiast, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Skarżący jest w tym zakresie zobowiązany do sformułowania w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odpowiednich wywodów potwierdzających tę okoliczność, a należy pamiętać, że o oczywistości naruszenia prawa możemy mówić jedynie, gdy w rozpoznawanej sprawie doszło do sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 4 kwietnia 2013 r., III SK 43/12, LEX nr 1331343; z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, LEX nr 1844092 oraz powołane tam orzeczenia).

Wymienionych wyżej wymogów co do przesłanki oczywistego uzasadnienia skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) nie spełnia wniesiona skarga kasacyjna, ponieważ

skarżący nie zdołał wykazać, aby naruszenie wskazanego we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przepisu (art. 122 k.p.) miało walor naruszenia kwalifikowanego, widocznego „na pierwszy rzut oka”. Skarżący swoją „argumentację” w tym zakresie ogranicza jedynie do twierdzenia, że przepis ten, który jako jedną z przesłanek odpowiedzialności pracownika wymienia umyślność działania, nie ma zastosowania w niniejsze sprawie, ponieważ przesłanka umyślności nie była przedmiotem jakiegokolwiek dowodu ani nie została ustalona w postępowaniu. Oznacza to, że skarżący przedstawienia własną alternatywną oceny materiału dowodowego i odmienną oceny ustaleń faktycznych sprawy, według której jego działanie polegające na zleceniu wypłaty na jego rzecz nagrody jubileuszowej nie miało waloru umyślności. Twierdzenia skargi w tym zakresie stanowią jednak wyłącznie polemikę z ustalonym i wiążącym Sąd Najwyższy stanem faktycznym sprawy. Na tej podstawie nie można skutecznie twierdzić, że Sąd Okręgowy w sposób kwalifikowany naruszył art. 122 k.p., co jest konieczne dla przyjęcia skargi kasacyjnej w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Jak przedstawiono wyżej, zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznając skargę kasacyjną, jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. I to wyłącznie na tle tego stanu faktycznego możliwa jest ocena prawidłowości zastosowania prawa materialnego. Zaś problem umyślności lub nieumyślności działań pracownika jest przede wszystkim problemem faktycznym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2010 r., I PK 185/09, OSNP 2011 nr 17 - 18, poz. 227).

Godzi się jednak nadmienić, że o ile pracownik ma prawo uważać, iż świadczenie wypłacane przez pracodawcę posługującego się wyspecjalizowanymi służbami jest spełniane zasadnie i zgodnie z prawem, to obowiązek liczenia się ze zwrotem świadczenia ziszcza się w sytuacjach, w których ma on świadomość otrzymania nienależnego świadczenia (art. 409 k.c. w związku z art. 410 § 1 k.c. i w związku z art. 300 k.p.; tak w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2007 r., II PK 138/06, LEX nr 347601). Z kolei w wyroku z dnia 5 maja 2004 r., I PK 609/03 (LEX nr 140276), Sąd Najwyższy orzekł, że polecenie przez pracownika zarządzającego w imieniu pracodawcy zakładem pracy wypłacenia sobie wynagrodzenia na podstawie osobiście sporządzonego wykazu godzin

nadliczbowych, ze świadomością, że jest ono nienależne, jest umyślnym działaniem na szkodę pracodawcy, uzasadniającym zastosowanie art. 122 k.p., nakazującego w takiej sytuacji naprawienie szkody w pełnej wysokości. Natomiast w wyroku z dnia 7 kwietnia 2006 r., I PK 160/05 (LEX nr 162185), Sąd Najwyższy stwierdził, że wójt gminy, który wykorzystując swoje stanowisko pobrał nienależne świadczenie - nagrodę jubileuszową za 35 lat pracy, powinien nagrodę tę zwrócić Urzędowi Gminy z odsetkami od wniesienia powództwa na podstawie art. 122 k.p. w związku z art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. Nr 21, poz. 124 ze zm.).

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi, wobec czego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz oddalił wniosek strony powodowej o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Z treści wniosku zgłoszonego w odpowiedzi na skargę kasacyjną nie wynika, aby pełnomocnik domagał się zasądzenia kosztów postępowania kasacyjnego w przypadku nieprzyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Żądanie zasądzenia kosztów w postępowaniu kasacyjnym odnosiło się wyłącznie do wydania przez Sąd Najwyższy wyroku oddalającego skargę. Natomiast koszty odpowiedzi na skargę kasacyjną, w której nie wskazano argumentów dotyczących przyczyn kasacyjnych (art. 398⁹ § 1 k.p.c.) uzasadniających odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, nie mogą być uznane – w razie odmowy przyjęcia skargi do rozpoznania – za koszty celowej obrony w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2015 r., V CSK 353/14, LEX nr 1628961 czy z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, OSNC 2015 nr 7-8, poz. 91).